

Gönderim Tarihi: 29.04.2019 | Kabul Tarihi: 26.06.2019

Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Etik İlkelere Uyma Düzeylerinin İncelenmesi*

- The Examination the Degree of Compliance with the Professional Ethics Principles of Qur'anic Course Instructors -

Şefika Mutlu**

Atf/Citation: Mutlu, Şefika. "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Etik İlkelere Uyma Düzeylerinin İncelenmesi / The Examination the Degree of Compliance with the Professional Ethics Principles of Qur'anic Course Instructors". *Mesned: Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi / Journal of Mesned Divinity Researches*, 10/1(Bahar 2019): 217-241.

Öz:

Bu araştırmada, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kurslarında görevli Kur'an kursu öğreticilerinin, meslektaşlarının mesleki etiklere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Betimsel tarama deseni ile yürütülen araştırmanın evrenini Ankara ilindeki 1.717 öğretici, örneklemini ise Ankara merkez ilçelerinde görev yapan 858 öğretici oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Kur'an Kursu Öğreticiliği Mesleki Etik İlkeler Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri IBM SPSS 23 programında analiz edilmiş, yüzde, frekans, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistik teknikleri ile t-Testi, ANOVA gibi çıkarımsal istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Mesleki Etik İlkeler Ölçeğinden alınan puanlara göre öğretmenlerin, meslektaşlarının mesleki etiklere uyma düzeyine ilişkin görüşleri arasında cinsiyet, görev, hafızlık durumu, öğrenim durumu ile görev yapılan kurs türüne göre anlamlı olarak farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Etik, mesleki etik, mesleki etik ilkeler, Kur'an kursu öğreticisi.

Abstract:

The aim of this study is to examine the opinions of the Qur'anic course instructors, working in the Qur'an courses affiliated with the Presidency of Religious Affairs, about the status of their colleagues' compliance with the Professional ethics principles respect to some variables. The research was carried out with descriptive survey design. The population of the research consists of 1.717 instructors working in Ankara province and the sample of the study consists of 858 instructors working in the central districts of Ankara. The data of the research were collected with the personal information form and Professional Ethics Principles Scale for Qur'anic Course Instructors utilized by the researcher. Data of the study were analyzed in IBM SPSS 23 program, descriptive statistical

* Bu makale, "Öğreticilerine Göre Kur'an Kursu Öğreticiliğinin Mesleki Etik İlkeleri" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Millî Eğitim Uzmanı-MEB/Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, sefikakirmizi@gmail.com. ORCID 0000-0001-6394-6651.

techniques and inferential statistical techniques were used such as percentage, frequency, arithmetic mean, t-Test and ANOVA.

According to the scores obtained from the Professional Ethical Principles Scale, the opinions of the Qur'anic course instructors about the status their colleagues' compliance with Professional ethics principles found significantly different according to gender, the status of the task, hifz (memorizing of Qur'an), education and the type of the course.

Keywords: Ethics, professional ethics, Professional ethics principles, Qur'anic course instructors.

1. GİRİŞ

Meslek (profession) kavramının bilinen ilk anlamı “din” ile ilgilidir ve “inancı açıklama” olarak belirtilmektedir. Bu anlamda “profesör” dini adanmışlığı kusursuz olan anlamına gelmektedir. Onyedinci yüzyıldan itibaren kavram seküler bir anlam kazanarak “niteliklere sahip olma” anlamına gelmeye başlamıştır. Bu anlam değişimi ilk olarak tıp ve hukuk alanında görülmüştür.¹ Günümüzde ise meslek kavramının tanımları incelendiğinde, ortak amacı ihtiyaç duyan insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek olan; alanına özgü eğitimle elde edilen; sistemli bilgi ve becerilere dayalı; toplum ya da mensuplarının oluşturduğu toplulukça belirlenen ilke ve kuralları olan ve belli bir ücret karşılığında düzenli olarak yürütülen etkinlik olarak tanımlanabilir.² Bu anlamda bir işin ya da uğraşın meslek olabilmesi için birçok şartı içerisinde barındırması gerektiği görülmektedir.

Aydın; Brincat ve Wilke; Goode; Adams; Carpenter bir meslekte bulunması gereken kriterler içinde mesleğin etik ilkelerinin, etik değerlerinin olması gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre bir meslekte bulunması gereken kriterler şu şekilde sıralanabilir.³

¹ JoAnne Brown, *The Definition of a Profession: The Authority of Metaphor in The History Of Intelligence Testing 1890-1930*, (Princeton University Press, 1992), 18-19.

² Bkz. Erdal Usluer, *Meslek İnceleme Kılavuzu*, 2. Baskı (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005), 6; Koray Karasu, *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi*, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları, 2001), 42; Yıldız Kuzgun, *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*, 3. Baskı (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009), 347; Türk Dil Kurumu, “Meslek”, *Büyük Türkçe Sözlük*, erişim: 10 Aralık 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a9e93fd0b9a94.15800681.

³ İnyet Aydın, *Eğitim ve Öğretimde Etik*, 2. Baskı (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2006), 3-5; Brincat ve Wilke'den aktaran Peter Strahlendorf, “Professional Ethics”, *ASSE Professional Development Conference and Exposition*, (American Society of Safety Engineers, 2004), 1; William Goode, *Topluluk İçinde Topluluk; Meslekler, Meslekler ve Sosyoloji*, trc. Zafer Cihirlioğlu (Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996), 68; Adams'den aktaran Joe E. Trull and James E. Carter, *Ministerial Ethics Moral Formation for Church Leaders*, Second Edition (Michigan: Baker Academic, 2004), 30; D. Stanley Carpenter, “Professionalism”, *Student Service: A Handbook for The Profession*, Four Edition (John Wiley&Sons, 2003). 574-579.

- Mesleğin ortak amacı insanların ihtiyaçları için yararlı mal ve hizmet üretmek olmalıdır. Bu kişinin kendi doyumunu sağlamasıyla birlikte başkalarına hizmet etme amacı da taşınmalıdır.
- Mesleğe giriş şartlarını taşıyabilmek için kendine özgü özel bir eğitimi olmalıdır. Böylece meslek mensuplarından sistemli bilgi ve becerileri elde etmiş olması beklenmektedir. Bununla birlikte mesleğin devamlılığı için mensuplarının mesleki gelişimlerini de devam ettirmeleri gerekmektedir.
- Mesleklerin kendine özgü etik ilkeleri ve kuralları olması gerekmektedir. Bu ilke ve kurallar toplum tarafından veya meslek mensupları tarafından belirlenmiş olabilir.
- Mesleği icra edenlerin belirli ölçüde kendi özerklikleri, karar verme yetkileri bulunmalıdır. Bu oto-kontrole ilave olarak meslek örgütlerinin de meslek mensuplarının uyması gereken standartları belirlemeli ve kontrolünü de sağlayabilmelidir.
- Meslek belli bir ücret karşılığında yapılmalı, yani kişiye maddi bir kazanç sağlamalıdır.
- Meslekler uğraşlardan farklı olarak düzenli olarak yürütülmelidir.

Günümüzde uzmanlaşmanın sonucu olarak çeşitli meslekler oluşmuştur. Bu durum, meslek alanlarında ortaya çıkan sorunlarda ne yapılması gerektiğine ilişkin ölçüt oluşturma çabalarıyla birlikte mesleki etik konusunun önem kazanmasına yol açmıştır. Örneğin sosyal medya vb. gibi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve bu alana özgü sorunların ortaya çıkması, ilgili mesleğin etik ilkelerinin oluşturulması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü bu alanda mesleki becerisi olmayan birisinin bilgisayar sistemlerine virüs bulaştırma, hackleme, kopyalama gibi etik dışı davranışları yapması mümkün değildir.⁴ Bu anlamda meslek mensubunun mesleki anlamda sistemli bir bilgiye sahip olması kadar etik değer ya da etik ilkeler bilgisine de sahip olması gerekliliği ortadadır.

Mesleki etik, insanların meslekle ilgili eylemlerini ahlaki olarak doğru veya yanlış olarak değerlendiren kararların çalışma alanı olarak tanımlanabilir.

---

⁴ Stanislava N. Kligiene, "Digital Footprints in The Context of Professional Ethics", *Vilnius University Informatics in Education* 11/1: 74-75.

Mesleki etik meslek yaşamıyla ilgili çelişkili, çatışmalı ve tartışmalı konuları çözümlenmeye uğraşır.⁵ Mesleki etik, “belirli bir meslek grubunun mesleğe ilişkin olarak oluşturup koruduğu, meslek üyelerine emreden, onları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünü” olarak açıklanmaktadır.⁶

Mesleki etik ilkeler, etik değerleri açıklığa kavuşturmaya yardımcı olur. Meslek mensubunun mesleğinde “objektif” olmasını gerektirir. Mesleki etik ilkeler, meslek mensubunun etik sorunlarda nesnel düşünmesi gerektiğini bildirdiği gibi onların meslektaşlarına mesleki tavsiyeler vermesini de bildirir. Böylece grup kimliği ve meslektaş dayanışması güçlenmiş olur.⁷ Mesleki etik ilkeler, bir meslek için belli bir disiplin çerçevesi çizerek o mesleğe olan kamu güveninin artmasını sağlar. Bu nedenle etik ilkeler, eğitici, karar verme aracı ve referans noktası olarak meslek mensupları için önemli ve değerlidir.⁸ Mesleki etik ilkeler meslek mensuplarının hedef kitlesine, topluma ve diğer meslek üyelerine karşı sorumluluklarını göstermektedir. Bu nedenle tüm mesleklerde uygulamaların ve davranışların etik ilkeler çerçevesinde yapılması beklentisi bulunmaktadır.⁹

Kur’an kursu öğreticileri, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre din hizmetleri sınıfı içerisinde görev yapmaktadır. Din hizmetleri sınıfı, çeşitli derecelerde dini eğitim almış ve dini görev yapma sorumluluğuyla topluma hizmet sunma alanı olan kamuda görevlendirilenlerden oluşmaktadır.¹⁰ Öğreticiler aynı zamanda bir kamu görevlisi olarak kamu etiğinin de bir parçasını oluşturmaktadır. Kamu etiği, kamuda çalışanların sorumlu bir şekilde eylem ve

⁵ Ahmet Cevat Acar, “İş Ahlakı”, *Çağımızın Ahlak Bunalımları ve Çözüm Arayışları Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009), 354; Lucjan Klimsza, *Business Ethics: Introduction to The Ethics of Values*, 2014, 52. erişim 28 Eylül 2016, <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/144703/c898342bbb24ced9e7004e2d20d03267.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁶ İneyet Aydın, *Yönetiş, Mesleki ve Örgütsel Etik*, 4. Baskı (Ankara: Pegem Akademi, 2010), 5.

⁷ Strahlendorf, “Professional Ethics”, 3.

⁸ Strahlendorf, “Professional Ethics”, 6.

⁹ Canan Özgen, “Mühendislik Etiği Eğitimi”, *Multidisipliner Etik Kongresi Bildiri Kitabı (28-30 Mayıs 2012, Niğde)*, 13.

¹⁰ Devlet Memurları Kanunu (657 Sayılı Kanun), Madde 36, 23.07.1965 Tarih ve 12056 Sayılı Resmi Gazete.

davranışlarda bulunmalarını amaçlamaktadır.¹¹Bu amaçla amacıyla Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hazırlandığı da görülmektedir.¹²

Kur'an kursu öğretmenleri de yönetmelikte belirtilen etik ilkelere uymakla yükümlüdür. Bununla birlikte temel alan bilgisi, genel kültür, eğitim-öğretim gibi alanlarda bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği gibi mesleki etik ilkelere de sahip olması ve uyması gerekmektedir. Bu bağlamda Kur'an kursu öğretmenlerinin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın deseni

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni olarak yürütülmüştür. Tarama deseni, "geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır."¹³ Bu desen çok sayıda elemandan oluşan evrenden çekilen bir örnekleme yapılan çalışmalar aracılığıyla evren hakkındaki eğilim, tutum ya da görüşlerin nicel olarak betimlenmesine olanak verir.¹⁴ Bu çalışmada, Kur'an kursu öğretmenlerinin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere ilişkin görüşlerinin ortaya konulması ve bu görüşlerin cinsiyet, yaş, hizmet yılı, öğrenim, etik eğitimi alma durumu, kadro ve hafızlık durumu ile görev yapılan kurs türü değişkeni açısından incelenmesi amaçlandığından betimsel tarama deseni kullanılmıştır.

2.2. Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini Diyanet İşleri Başkanlığına (DİB) bağlı olarak Ankara ili genelinde görev yapan 1.717 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır.

---

¹¹ Halil Kalabalık, "İdarede Etik Davranışlar ve Bunları Destekleyen Mekanizmalar", *Teorik ve Pratik Yönleriyle Ahlak*, ed. Recep Kaymakcan - Mevlüt Uyanık (İstanbul: Dem Yayınları, 2007), 606.

¹² Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 13.04.2005 Tarih ve 25785 Sayılı Resmi Gazete.

¹³ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 26. Basım (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014), 77.

¹⁴ John W. Creswell, *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, trc ed. Selçuk Beşir Demir (Ankara: Eğiten Kitap, 2013), 155.

dır.¹⁵ Örneklem büyüklüğü aşağıda verilen formüle göre hesaplanmış¹⁶ ve 314 öğretici verisinin yeterli örneklem büyüklüğünü oluşturduğu görülmüştür.

$$N: 1.717$$

$$d: 0.05$$

$$\text{güven düzeyi } (1-\alpha): 0.95$$

$$p: 0.5$$

$$q: 0.5$$

$$n_o = [(t \times s)/d]^2$$

$$n_o = [(1.96 \times 0.5)/0.05]^2 = 384.16$$

$$n = [n_o / (1 + (n_o/N))] = [384.16 / (1 + 384.16/1717)] = 314$$

Bununla birlikte kategorilerin alt gruplara bölünmesi, yüksek yıpranma beklentisi, evrenin heterojen olabilme ihtimali ve istatistiksel manidarlığın tespit edilmesi¹⁷ amaçlandığı için örneklem daha büyük tutulmuştur. Buna göre evrendeki elemanların %88'ine karşılık gelen Ankara merkez ilçelerinde görev yapan 1.512 öğretici örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama aracını gönüllülük esasına uygun olarak 943 öğretici cevaplandırmış, yeterli örneklem büyüklüğü sağlanabildiğinden ölçeğin veri hassasiyetini artırmak için 85 veri değerlendirme dışı bırakılmış, 858 veri analiz için değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre araştırmanın örneklemini, mevcut, gönüllü ya da kolay erişebilir ve söz konusu araştırmaya katılmak isteyen kişilerin dahil edildiği,

¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığının resmi sitesinde yer alan istatistiki bilgilerde Ankara ilinde 31.12.2016 tarihi itibarıyla görev yapan KKÖ sayısı 1.702'dir. Araştırmacı tarafından verilerin güncel olması istendiği için 26.12.2017 tarihinde yapılan başvuruda Ankara ilinde görev yapan kadrolu, sözleşmeli ve geçici (ücretli-fahri) öğretici sayıları ayrı olarak istenmiştir. 04.01.2018 tarihinde Stratejik Planlama ve Yönetimi Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından başvuruya verilen cevapta, Başkanlık veri tabanında sadece kadrolu KKÖ sayısının bulunduğu ve bu sayının 1.717 olduğu belirtilmiştir.

¹⁶ Şener Büyükoztürk v.dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 20. Baskı (Ankara: Pegem Akademi, 2016), 95.

¹⁷ Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler)*, 11. Baskı (Ankara: Pegem Akademi, 2015), 106; Büyükoztürk v. dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 93-94.

araştırmacının kolayca ulaşabileceği, zaman, para ve işgücü kaybını önleyen uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.¹⁸

Tablo 1. Ankara İlinde Görev Yapan Öğretici Sayısı ve Örnekleme İlişkin Bilgiler

İlçe	KKÖ Sayısı	Örnekleme	Örneklemin KKÖ'ye oranı (%)	Değerlendirmeye Alınan Ölçek Sayısı	Değerlendirme Dışı Ölçek Sayısı
Altındağ	108	81	75	76	5
Çankaya	182	89	49	79	10
Etimesgut	117	74	63	69	5
Gölbaşı	42	33	79	31	2
Keçiören	351	194	55	178	16
Mamak	155	129	83	117	12
Pursaklar	136	105	77	87	18
Sincan	176	123	70	117	6
Yenimahalle	245	115	47	104	11
Diğer ilçeler	201				
Toplam	1.713*	943	50	858	85

*Kur'an kursu öğretmenlerinden 4 kişi Ankara Müftülüğünde çalışmaktadır. Toplam KKÖ sayısı 1.717'dir.

¹⁸ Büyüköztürk v. dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 92; Burke Johnson – Larry Christensen, *Eğitim Araştırmaları Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar*, trc. ed. Selçuk Beşir Demir (Ankara: Eğitim Kitap, 2014), 230.

Tablo 2. Öğreticilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Dağılımların Yüzde ve Frekans Değerleri

Değişkenler	Grup	f	%	Değişkenler	Grup	F	%
Cinsiyet	Kadın	808	94,2	Hafızlık Durumu	Hafız	224	26,1
	Erkek	50	5,8		Hafız Değil	628	73,2
	Toplam	858	100		Toplam	852	99,3
Kadro Durumu	Kadrolu	662	77,2	Etik/Mesleki Etik Eğitimi Alma Durumu	Eğitim Alanlar	336	39,2
	Ücretli(Fahri)	192	22,4		Eğitim Almayanlar	448	52,2
	Toplam	854	99,6		Toplam	784	91,8
Öğrenim Durumu	İmam Hatip Lisesi	87	10,1	Kurs Türü	Yatılı Erkek	45	5,2
	İlahiyat (önlisans)	387	45,1		Yatılı Kız	48	5,6
	İlahiyat (lisans)	332	38,7		Gündüzlü Erkek	5	0,6
	Lisansüstü	48	5,6		Gündüzlü Kız	635	74
	Diğer	2	0,2		4-6 Yaş Grubu	122	14,2
	Toplam	856	99,8		Toplam	855	99,7
	Hizmet Yılı	1-5	266		31	Yaş	20-30
6-10		294	34,3	31-40	437		50,9
11-15		117	13,6	41-50	185		21,6
16-20		12	1,4	51 ve üstü	40		4,7
21 ve üstü		71	8,3				
Toplam		760	88,6	Toplam	825		96,2

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 808'i kadın (%94,2) ve 50'si erkek (%5,8); öğretmenlerin 662'si kadrolu (%77,2) ve 192'si ücretli(fahri) (%22,4); öğretmenlerin 224'ü hafız (%26,1) ve 628'i ise hafız değil (%73,2); öğretmenlerin 87'si İmam Hatip Lisesi (%10,1), 387'si İlahiyat-ön lisans (%45,1), 332'si İlahiyat-lisans (%38,7),48'i lisansüstü (%5,6) mezunu; öğretmenlerin 46'sı yatılı erkek (%5,4), 47'si yatılı kız (5,5), 636'sı gündüzlü kurs (%74,1) ve 122'si ise dört-altı yaş grubu (%14,2) Kur'an kursunda görev yapmakta; öğretmenlerin 163'ü 20-30 yaş (%19), 437'si 31-40 yaş (%50,9), 185'i 41-50 yaş (%21,6) ve 40'ı 51 ve üstü yaş (%4,7) aralığında; öğretmenlerin 266'ı 1-5 yıl (%31), 294'ü 6-10 yıl (%34,3), 117'si 11-15 yıl (%13,6), 12'si 16-20 yıl (%1,4) ve 71'i 21 ve üstü yıl (%8,3) hizmet süresine sahiptir.

2.3. Veri toplama aracı

Araştırmada veriler, Kişisel Bilgi Formu ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kur'an Kursu Öğreticiliği Mesleki Etik İlkeler Ölçeği-KKÖ-MEİÖ (2018) araçlarıyla toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda öğretmenlerin cinsiyet, yaş, hizmet yılı, öğrenim, kadro ve hafızlık durumu ile görev yapılan kurs türü ve etik/mesleki etik eğitim alma durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır. KKÖ-MEİÖ 49 maddeden oluşmaktadır. Ölçek likert tipi beşli derecelidir. Maddeler "Hiç Uymaz:1", "Az Uyar:2", "Orta Düzeyde Uyar:3", "Büyük Ölçüde Uyar:4" ve "Tamamen Uyar:5" seçeneklerinden oluşup, seçenekler olumsuzdan olumluya doğru puanlama yapılacak şekildedir. Tek faktörlü yapılarda açıklanan varyans oranının alt sınırının en az %30 olması beklenir.¹⁹ KKÖ-MEİÖ tek faktörlü bir yapıda olup toplam varyansın %53,68'ini açıkladığı hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,982 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre KKÖ-MEİÖ'nün "çok yüksek güvenilirlik/yüksek derecede güvenilir"²⁰ bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Araştırmanın verileri Kur'an kursu öğretmenlerinin katıldığı aylık personel mutakat toplantısında toplanmıştır. Veriler, DİB araştırma izniyle birlikte araştırmacının hazır bulunduğu ilçe müftülüğü aylık personel toplantısında gönüllülük esasına uygun olarak Kur'an kursu öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Erkek yatılı Kur'an kursunun olduğu ama erkek Kur'an kursu öğretmenlerinin

¹⁹ Murat Bursal, *SPSS ile Temel Veri Analizleri*, (Ankara: Anı Yayıncılık, 2017),170.

²⁰ Kazım Özdamar, *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1*, Yenilenmiş 9. Baskı, (Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2013), 555.

katılmadığı tespit edilen toplantılarda; araştırmacı bizzat ilgili kurslara giderek veri toplama sürecini gerçekleştirmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmanın verileri IBM SPSS 23 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin kayıp değer oranına bakılmıştır. Büyük miktardaki veri setlerinde, tesadüfi örüntü olduğu belirlenen az sayıdaki kayıp değerlerin sorun olmadığı ve bu kayıp değerlerin %5'den fazla olmaması şeklinde bir ölçü belirtilmektedir.²¹ Ölçek maddelerindeki kayıp değer verileri (missing data) %0,1 ile %2,9 arasında değiştiğinden ve yeterli sayıda veri olduğunda kayıp değerlere ortalama değer ataması yapıldığında varyansın bir miktar düşmesi söz konusu olabileceğinden²² kayıp değerlere değer ataması yapılmamıştır. Yine kişisel bilgiler formunda doğrudan sorulan yaş ve hizmet (kıdem) yılı kategori haline dönüştürülmüştür. Verilerin analizinde frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, Likert derecelendirme ölçeğine uygun olarak puanlama 1 – 1,79 arası “hiç uymaz”; 1,80 – 2,59 arası “az uyar”; 2,60 – 3,39 arası “orta düzeyde uyar”; 3,40 – 4,19 arası “büyük ölçüde uyar” ve 4,20 – 5,00 arası “tamamen uyar” olarak hesaplanmıştır. Çarpıklık katsayısı +1.0-1.0 değerleri arasında ise puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği olarak yorumlandığından²³ verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Kur'an kursu öğretmenlerinin, mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, hafızlık, kadro ve etik/mesleki etik eğitimi alma değişkenlerine göre karşılaştırılması için t-Testi ve yaş, hizmet yılı, öğrenim durumu ve görev yapılan kurs türü değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmıştır. Anova testinde farkın anlamlı bulunması durumunda, bu farkın grupların hangilerinden kaynaklandığının tespit edilmesi için Scheffe Testi yapılmış, öğretmenlerin yaş ve hizmet yılı sürekli değişkeninin meslektaşlarının etik ilkelere uyma durumuna ilişkin görüşü arasında ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplaması yapılmış ve istatistiklerde anlamlı farklılık değeri $p < \alpha = 0,05$ olarak alınmıştır.

²¹ Barbara G. Tabachnick, Linda S. Fidell, *Using Multivariate Statistics*, Sixth Edition, (New Jersey: Pearson Education, 2013),62-63.

²² Ömay Çokluk, Murat Kayri, “Kayıp Değerlere Yaklaşık Değer Atama Yöntemlerinin Ölçme Araçlarının Geçerlik ve Güvenirliği Üzerindeki Etkisi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 11/1 (2011): 291.

²³ Nilgün Köklü v.dğr., *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, 2. Baskı, (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2007), 63.

3. BULGULAR VE YORUM

Öğreticilerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre incelendiği araştırmanın bulguları tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretici Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları (t-Testi)

Kategori	N	X̄	Ss	sd	t	p
Kadın	808	4,09	,59	856	-2,023	,043
Erkek	50	4,27	,45			

Kadın ve erkek öğretmenlerin meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin görüşlerinde $p < \alpha = ,05$ düzeyinde ($t_{(856)} = -2,023$; $p = ,043$) göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Erkek öğretmenlerin meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine yönelik puanları ($\bar{x} = 4,27$) kadın öğretmenlerin puanlarına ($\bar{x} = 4,09$) göre anlamlı farklılık oluşturacak şekilde yüksek düzeydedir. Kadın öğretmenler meslektaşlarının mesleki etik ilkelere "büyük ölçüde"; erkek öğretmenler ise "tamamen" uyduğunu düşünmektedir.

Tablo 4. Öğretici Görüşlerinin Kadro Durumu Değişkenine Göre Sonuçları (t-Testi)

Kategori	N	X̄	Ss	sd	t	p
Kadrolu	662	4,07	,57	852	-3,435	,001
Ücretli (Fahri)	192	4,23	,61			

Kur'an kurslarında kadrolu ve fahri olarak görev yapan öğretmenler arasında meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri arasındaki $p < \alpha = ,05$ düzeyinde [$t_{(856)} = -3,435$; $p = ,001$] anlamlı bir fark görülmektedir. Fahri olarak görev yapan öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{x} = 4,23$), kadrolu olarak görev yapan öğretmenlerin görüşlerin ortalamasına ($\bar{x} = 4,07$) göre daha olumlu bir düzeydedir. Fahri olarak görev yapan öğretmenler, meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri "tamamen"; kadrolu olarak görev yapan öğretmenler ise

meslektaşlarının bu ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri “büyük ölçüde” düzeyi içerisinde yer almaktadır.

Tablo 5. Öğretici Görüşlerinin Hafızlık Durumu Değişkenine Göre Sonuçları (t-Testi)

Kategori	N	X̄	Ss	sd	T	p
Hafız	224	4,20	,52	850	2,863	,004
Hafız Değil	628	4,07	,60			

Hafız olan ile hafız olmayan öğretmenler arasında meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri arasında $p < \alpha = ,05$ düzeyinde [$t_{(850)} = 2,863$; $p = ,004$] anlamlı bir fark vardır. Hafız olan öğretmenlerin meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerin ortalamaları ($\bar{x} = 4,20$), hafız olmayan öğretmenlerin görüşlerinin ortalamalarına ($\bar{x} = 4,07$) göre daha yüksektir. Hafız olan öğretmenler, meslektaşlarının etik ilkelere uyma durumuna ilişkin görüşleri “tamamen”; hafız olmayan öğretmenlerin ise “büyük ölçüde” düzeyinde yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretici Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Sonuçları (ANOVA)

Kategori	N	X̄	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	P	Fark
20-30 Yaş	163	4,14	,63	Gruplar arası	,516	3	,172	,492	,688	-
31-40 Yaş	437	4,10	,59	Gruplar içi	286,984	821	,350			
41-50 Yaş	185	4,07	,57	Toplam	287,501	824				
51 ve Üstü Yaş	40	4,06	,43							

Öğreticilerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri [$(F_{(3,821)} = ,492$; $p = ,688$ ve $p > ,05$] yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğreticilerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumlarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları 20-30 yaş grubunda en yüksek; 51 ve üstü yaş grubunda ise en düşük düzeydedir ($\bar{x} = 4,14$;

$\bar{x}=4,06$). Tüm yaş grubundaki öğretmenler, meslektaşlarının etik ilkelere “büyük ölçüde” uyduğunu düşünmektedir.

Tablo 7. Öğretici Görüşlerinin Hizmet Yılı Değişkenine Göre Sonuçları(ANOVA)

Kategori	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
1-5 Yıl	266	4,18	,59	Gruplar arası	2,989	4	,747	2,096	,080	-
6-10 Yıl	294	4,08	,59	Gruplar içi	269,207	755	,357			
11-15 Yıl	117	4,01	,64	Toplam	272,196	759				
16-20 Yıl	12	4,06	,50							
21 ve Üstü Yıl	71	4,07	,53							

Hizmet yılı değişkenine göre Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin, meslektaşların mesleki etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir [$(F_{(4,755)}=2,096; p=,080$ ve $p>,05$]. Öğreticilerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumlarına ilişkin görüşlerinde, 1-5 hizmet yılı bulunan öğretmenlerde en yüksek ortalamaya ($\bar{x}=4,18$) sahip iken, 11-15 hizmet yılı olan öğretmenlerin görüşleri ise $\bar{x}=4,01$ değeri ile en düşük düzeyde bulunmaktadır. Hizmet yılı değişkeni açısından araştırmaya katılan tüm öğretmenler meslektaşlarının mesleki etik ilkelere “büyük ölçüde” uyduğunu düşünmektedir. Yaş ve hizmet yılı ile öğretmenlerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumu düzeyi görüşleri arasındaki korelasyon analizi Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Yaş ve Hizmet Yılı Değişkeni ile Meslektaşlarının Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeyine İlişkin Öğretici Görüşleri Arasındaki Korelasyon Analizi

		Yaş	Hizmet Yılı
Mesleki Etik	Pearson Correlation	-,047	-,082*
İlkelere Uyma	Sig.(2-tailed)	,182	,024
Düzeyi	N	825	760

*Correlation is significant at the 0,05 level (2-tailed)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşı ile meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı sayılabilecek ilişki bulunmamaktadır ($r=-,047$; $n=825$; $p=,182$ ve $p<,05$). Yine öğretmenlerin hizmet yılı ile meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumlarına yönelik görüşleri arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,082$; $n=760$; $p=,024$ ve $p<,05$). Diğer bir deyişle öğretmenlerin yaşı ile meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerini etkilemezken, öğretmenlerin hizmet yılı ile meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerini azalttığı söylenebilir.

Tablo 9. Öğretici Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Sonuçları(ANOVA)

Kategori	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
(1)İmam Hatip Lisesi	87	4,16	,62	Gruplar arası	7,035	4	1,759	5,174	,000	2-3 ($p=,025$)
(2)İlahiyat (Önlisans)	387	4,18	,55	Gruplar içi	289,248	851	,340			2-4 ($p=,045$)
(3)İlahiyat (Lisans)	332	4,04	,61	Toplam	296,283	855				
(4)Lisansüstü	48	3,90	,53							
(5)Diğer	2	3,45	,50							

Öğreticilerin öğrenim durumlarına göre meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri arasında [$(F_{(4,851)}=5,174$; $p=,001$ ve $p<,05$] anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Anlamlı farklılığın tespiti için yapılan Scheffe testine göre İlahiyat (önlisans) mezunu öğretmenlerin görüşleri ($\bar{x}=4,18$) ile İlahiyat (lisans) ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin görüşleri ($\bar{x}=4,04$; $\bar{x}=3,90$) arasında fark vardır ($p=,025$; $p=,037$ ve $p<,05$). Yine, öğretmenlerin öğrenim durumuna göre meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumlarına ilişkin görüşleri “büyük ölçüde” düzeyi içerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Öğretici Görüşlerinin Kurs Türü Değişkenine Göre Sonuçları (ANOVA)

Kategori	N	X̄	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
(1)Yatılı Erkek	45	4,28	,44	Gruplar arası	8,216	4	2,054	6,071	,000	4-5 (p=,001)
(2)Yatılı Kız	48	4,11	,67	Gruplar içi	287,587	850	,338			
(3)Gündüzlü Erkek	5	4,15	,54	Toplam	295,803	854				
(4)Gündüzlü Kız	635	4,05	,58							
(5)4-6 Yaş Grubu	122	4,31	,57							

Görev yapılan kurs türüne göre öğretmenlerin meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri arasında $p < \alpha = ,05$ anlamlılık düzeyinde fark bulunmaktadır [$(F_{(4,850)}=6,071; p=,001$ ve $p < ,05]$. Scheffe testine göre gündüzlü kız Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin ($\bar{x}=4,05$), 4-6 yaş grubu öğrencilerinin eğitim gördüğü Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine ($\bar{x}=4,31$) göre anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde daha düşüktür ($p=,001$ ve $p < ,05$). Yatılı erkek Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin görüşleri $\bar{x}=4,28$; yatılı kız Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin ise $\bar{x}=4,11$ 'dir. Yine görev yapılan kurs türü değişkeni açısından yatılı erkek ve 4-6 yaş grubu öğrencilerin bulunduğu Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin, meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri "tamamen"; diğer Kur'an kursunda görev yapan öğretmenlerin ise "büyük ölçüde" düzeyindedir.

Tablo 11. Öğretici Görüşlerinin Etik/Mesleki Etik Eğitimi Alma Durumu Değişkenine Göre Sonuçları (t-Testi)

Kategori	N	X̄	Ss	sd	t	p
Evet	336	4,14	,60	782	1,716	,087
Hayır	448	4,06	,59			

Araştırmaya göre etik/mesleki etik eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenler arasında meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin puanları arasında anlamlı sayılabilecek fark bulunmamaktadır ($t_{(782)}=1,716$; $p=.087$ ve $p>.05$). Etik/mesleki etik eğitim alan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=4,14$),etik/mesleki etik eğitimi almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=4,06$) daha yüksektir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu makalede Kur'an kursu öğretmenlerinin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ölçek maddelerine ilişkin değerlendirmeler ve bu değerlendirmelerin Kur'an kursları ile ilgili yapılmış araştırmalarla karşılaştırılması bu makalenin kapsamını aşacağı için verilmemiştir. Buna göre;

Araştırmanın örneklemine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmını kadın öğretmenler oluşturmaktadır. Yine öğretmenlerin yarısından fazlası on yıldan az hizmet yılına sahiptir. Bu durumun Diyanet İşleri Başkanlığında 2006'dan itibaren başladığı ifade edilebilen değişim ve yenileşmenin cinsiyet politikalarında da etkisini göstermesi ve 2007'den beri bilhassa kadın öğretmenlerin sayısında belirgin bir artışın görüldüğü bulgusuyla uyusmaktadır.²⁴ Koç'un 2004'teki araştırmasına göre öğretmenlerin %33'ü erkek öğretmenlerdir. Kahveci'nin araştırmasına göre son on yılda kadın öğretmenler daha fazla sayıda istihdam edilmektedir. Bunun Başkanlığın muhatap ve hedef kitlesiyle ilişkili olması ve kursların büyük bir bölümünü gündüzlü kız Kur'an kurslarının oluşturması ile ilgili olduğu belirtilebilir. Nitekim erkek öğretmenler çoğunlukla yatılı erkek Kur'an kurslarında görev yapmaktadır. Yine gündüzlü erkek kursları az sayıda bulunmaktadır. Ankara ilinde dört tane gündüzlü erkek Kur'an kursu bulunduğu görülmektedir.²⁵ Bu anlamda emekli ve yaşlı erkek nüfusu yoğun olan bölgelerde gündüzlü Kur'an kursu açılabilir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kırk yaşının altında olduğu görülmektedir. İş verimliliği-yaş korelasyonu araştırmalarına göre öğretmenlerin

²⁴ Sümeyya Akyol-Kahveci, *Türk Modernleşmesi ve Din-Devlet İlişkileri Bağlamında Kur'an Kursu Öğretmenlerinin Yetkeleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2014), 123-124.

²⁵ Ankara Müftülüğü, *Kur'an Kursları Bilgileri*,

https://dibwebfiles1we1.blob.core.windows.net/spfiles/WEBSPDFS/UserFiles/ankara/UserFiles/Files/Ankara_K.Kurslari_9cd8c419-85fa-448d-b61c-e7e88c67b6db.pdf. erişim: 14 Nisan 2016.

verimli olabilecekleri bir yaş dönemine sahip oldukları belirtilebilir.²⁶ Öğreticilerin yaş durumlarının hizmet içi eğitim tutumuna olan anlamlı ilişkinin düşük düzeyli de olsa bir eğitim imkânı şeklinde değerlendirilebilir.²⁷

Öğreticilerin dörtte üçünden çoğu görevlerini kadrolu olarak yerine getirmektedir. Çekin'in 2009-2010 döneminde yaptığı araştırmaya göre öğretmenlerin yaklaşık yarısı kadrolu ve %412i sözleşmeli, %5'i ise ücretlidir.²⁸ Kadrolu öğretmenlerin artışında sözleşmeli bir şekilde görevini yerine getiren personelin 2011'de kadrolu statüsüne alınmasının etkisi olduğu belirtilmelidir.²⁹

Öğreticilerin %25'i hafız öğreticidir. Buyrukçu'nun yaptığı araştırmada hafız öğretmenlerin oranı %13'e yakın iken³⁰; Koç'un yaptığı araştırmada ise %45,7'dir.³¹ Korkmaz'ın iki araştırmaya nispetle yakın dönemde yapmış olduğu araştırmasına göre öğretmenlerin %27,5'i hafızdır.³² Korkmaz'ın araştırmasındaki hafız öğretici oranı bu çalışma ile benzer bir sonuç göstermektedir. Hafız olmanın Kur'an kursu öğreticisi olarak görev yapmak için yasal bir zorunluluk değilse de tercih sebebi olabildiği belirtilmelidir. Buyrukçu, öğretmenlerin hafız olmasıyla öğrenim durumları arasında önemli bir ilişkinin olduğunu belirterek, hafız öğretmenlerin genelde ilk-orta ve İHL mezuniyetine sahip olduğunu ifade etmiştir.³³ Bu araştırmada da İHL mezunu olan öğretmenlerin yaklaşık yarısının hafız olduğu tespit edilmiştir (%43).³⁴

²⁶ Ramazan Buyrukçu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2001), 56.

²⁷ Ahmet Doğan, *Din Görevlilerinin Mesleki Aidiyetleri, Mesleki Tükenmişlik Tutumları ve Hizmet İçi Eğitime Bakışları* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2013), 244.

²⁸ Abdulkadir Çekin, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin İş Doyum Düzeyleri (Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması)* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011), 15.

²⁹ 2.6.2011 tarihli ve 632 sayılı "Devlet Memurları Kanununun 4 üncü Maddesinin (B) Fıkrası ile 4924 Sayılı Kanun Uyarınca Sözleşmeli Personel Pozisyonlarında Çalışanların Memur Kadrolarına Atanması Amacıyla Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile sözleşmeli Kur'an kursu öğretmenleri kadrolu pozisyona atanmıştır.

³⁰ Buyrukçu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, 60.

³¹ Ahmet Koç, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2005), 122. Hafız öğretici oranının benzer araştırmalara göre yüksek çıkmasında araştırmanın yapıldığı bölgede yatılı ve hafızlık veren kursların etkisinin olduğu araştırmada belirtilmiştir.

³² Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*, (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2009), 72.

³³ Buyrukçu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, 60-61.

³⁴ Araştırmada öğrenim durumu ile hafızlık durumu arasında yapılan çapraz tabloya göre imam hatip lisesi mezunlarının %43'ü; İlahiyat (önlisans) mezunlarının %33'ü; İlahiyat (lisans) mezunlarının %16'sı ve lisansüstü mezuniyeti olanların ise %8'inin hafız olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya göre lisansüstü eğitime sahip öğretmenler %5,6 oranındadır. Yine İHL mezunu öğretmenlerin oranı %10 civarındadır. Kur'an kursu öğretmenleriyle yapılmış araştırmalarla kıyaslandığında öğretmenlerin eğitim düzeylerinin yükseldiğini belirtmek gerekmektedir. 2007-2008 istatistiki bilgilerine göre öğretmenlerin %51'i;³⁵ 2013 istatistiki bilgilerine göre kadın öğretmenlerin %15'i İHL öğrenim düzeyine sahiptir.³⁶ Öğrenim düzeyindeki bu artışta açıköğretim İlahiyat (ön lisans) ile İLİTAM programları kontenjanlarının yüksek düzeyde tutulmasının etkisinin olduğu belirtilebilir.³⁷ Ancak lisans öğrenim durumuna sahip öğretmenlerin İLİTAM mezunu olup olmadığı sorusuna muhatap olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Lisans ve üstü eğitime sahip olmanın önemli olduğunu vurgu ile belirtmekle birlikte bunun meslektaşlar arasında küçümseme aracına dönüşmemesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Hafız olma durumu, görev durumu ve öğrenim durumundaki farklılıkların meslektaşlar arasındaki iş birliğini ve verimli çalışmayı etkileyen faktörler olmasını engelleyecek çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmenlerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin aritmetik ortalamasının $\bar{x}=4,10$ değeri ile "büyük ölçüde" düzeyinde olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin, meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin kadın öğretmenlere göre anlamlı bir şekilde daha olumludur. Öğretmenlerin mesleki etik ilkelere ilişkin görüşlerine dair herhangi bir araştırmaya rastlanılmadığından eğitim öğretim hizmeti veren öğretmen/yöneticilere yönelik mesleki etik ilkeler ile ilgili araştırmalar incelendiğinde bulunan bu sonucun Altınkurt ve Yılmaz;³⁸ İnce;³⁹ Sakar;⁴⁰ Selimoğlu⁴¹ tarafından öğretmen, öğretmen adayı, okul yöneticilerinin mesleki etik

³⁵ Mehmet Korkmaz, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan – Remziye Ege (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 354.

³⁶ Akyol-Kahveci, *Türk Modernleşmesi ve Din-Devlet İlişkileri Bağlamında Kur'an Kursu Öğretmenlerinin Yetkeleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları*, 141.

³⁷ Akyol-Kahveci, *Türk Modernleşmesi ve Din-Devlet İlişkileri Bağlamında Kur'an Kursu Öğretmenlerinin Yetkeleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları*, 124.

³⁸ Yahya Altınkurt - Kürşat Yılmaz, "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar ile İlgili Görüşleri", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22(2011): 121.

³⁹ Fatma Betül Kınacı İnce, *Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Anadolu ve Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Görüşleri (İzmir İli Örneği)* (Yüksel Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, 2014), 117.

⁴⁰ Nilgün Sakar, *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ile Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2015), 90-91.

⁴¹ Oğuz Selimoğlu, *Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Bakış Açısı ile Okul Yöneticisinin Etik İlkelerine Uyma Düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008), 98.

ilkelerine uyma durumuna ilişkin yapılan araştırma sonuçları ile benzer olduğu görülmektedir. Manolova;⁴² Örenel;⁴³ Özbek;⁴⁴ Uğraş⁴⁵ tarafından yapılan araştırmalarda ise erkek ile kadın katılımcılar arasında mesleki etik ilkelere ilişkin görüşlerde anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda eğitim alanında yapılan çalışmalar dikkate alındığında mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin katılımcı görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşması hakkında kesin bir yargıya varmanın güç olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Altınkurt ve Yılmaz, etik ilkelere ilişkin kadınların erkeklere oranla daha hassas davrandıklarını ve bu anlamda kadınların erkeklerden daha etik davrandıklarına yönelik çıkarsamaların araştırmalarda yer aldığını belirtmektedir.⁴⁶

Görev durumuna göre öğretmenlerin, meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri anlamlı olarak farklıdır. Fahri (ücretli) olarak görev yapan öğretmenlerin, meslektaşlarının bu ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşleri anlamlı fark oluşturacak düzeyde daha yüksektir. Alanyazın incelemesinde görev durumu değişkeninin mesleki etik ilkelere uyma durumuna etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak bu durumun fahri (ücretli) olarak görev yapanların öğrenim durumları ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Görev durumu ile öğrenim durumu çapraz tablosu incelendiğinde fahri öğretmenlerin %27'si İmam Hatip Lisesi, %65'i İlahiyat (önlisans) ve %8'i İlahiyat (lisans) mezunudur. Burada özellikle lisans eğitiminin mesleki etik ilkeler ile ilgili konularda daha duyarlı olunmasına neden olabileceği görüşü öne sürülebilir. Çünkü öğrenim durumu değişkeninin bu bulgu ile örtüştüğü söylenebilir. Genelde öğrenim seviyesi yükseldikçe öğretmenlerin, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma durumuna ilişkin görüşlerin düzeyinin azaldığı görülmektedir. Ayrıca bu durumun fahri (ücretli) olarak görev yapan öğretmenlerin hizmet içi eğitime ne kadar katıldıklarıyla ilişkili olabileceği de ihtimal dâhilindedir. Bu anlamda görev durumu değişkeninin mesleki etik ilkelere ilişkin görüşleri nasıl ve ne kadar etkilediği konusu üzerine araştırma yapılması önemlidir.

⁴² Oxana Manolova, *Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşü* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011).

⁴³ Sena Örenel, *Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2005), 92-95.

⁴⁴ Oğuz Özbek, *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyleri* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011), 130.

⁴⁵ Sinan Uğraş, *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Etik Ve Mesleki Motivasyon Durumlarının Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 2018), 103.

⁴⁶ Altınkurt - Yılmaz, "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar ile İlgili Görüşleri", 123.

Hafızlık durumuna göre öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır. Hafız olan öğretmenler, hafız olmayan öğretmenlere göre meslektaşlarının mesleki etik ilkelere daha yüksek düzeyde uyduğunu düşünmektedir.

Öğretmenlerin yaş ve hizmet yılı değişkenine göre meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İnce;⁴⁷ Manolova;⁴⁸ Özbek⁴⁹ tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin mesleki etik ilkelere ilişkin görüşlerinde hizmet yılına göre farklılık bulunmadığı görülürken; Uğraş'ın çalışmasında ise 1-5 hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma durumuna ilişkin görüşleri 11-15 hizmet yılına sahip olanlara göre anlamlı şekilde olumlu olduğu tespit edilmiştir.⁵⁰ Yine eğitim alanında mesleki etik ilkeler ile ilgili yapılan çalışmalarda yaş değişkenine göre katılımcıların görüşü Özbek'in çalışmasında farklılaşmazken; Uğraş'ın çalışmasında 33-43 yaş grubu öğretmenlerin 22-32 yaş grubuna;⁵¹ Sakin'in çalışmasında ise 40 yaşından büyük olanların 40 yaş altında olan öğretmenlere göre mesleki etik ilkelere ilişkin görüşleri anlamlı farklılık oluşturacak şekilde daha olumlu olduğu görülmüştür.⁵² Buna göre genelde öğretmenlerin, öğretmen ve okul yöneticisi olan meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin yaşa ve hizmet süresine göre anlamlı bir değişim göstermemektedir. Benzer sonucun bu çalışma için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öğretmenlerin yaş kategori düzeyi yükseldikçe meslektaşlarının mesleki etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin azaldığı; yine 1-5 hizmet yılına sahip olan öğretmenlerin diğer hizmet yılına sahip öğretmenlere göre meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçta yaş ve hizmet süresi arttıkça öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelerle ilişkili davranışlara daha duyarlı bir şekilde yaklaşmaları ve bu davranışları algılamalarının etkisi olabilir. Diğer bir

⁴⁷ Kınacı İnce, *Mesleki Etik İlkeler İlişkin Anadolu ve Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Görüşleri (İzmir İli Örneği)*, 148.

⁴⁸ Manolova, *Mesleki Etik İlkeler İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşü*, 183-191.

⁴⁹ Özbek, *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyleri*, 132-133.

⁵⁰ Uğraş, *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Etik ve Mesleki Motivasyon Durumlarının Değerlendirilmesi*, 107.

⁵¹ Sinan Uğraş, *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Etik ve Mesleki Motivasyon Durumlarının Değerlendirilmesi*, s. 109

⁵² Ahmet Sakin, *Okul Öncesi Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlar Hakkında Görüşleri ile Ahlaki Yargı Düzeyleri ve Öğretmenlik Tutumlarının İncelenmesi (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007)*, 198.

deyişle, yaş ve hizmet süresi ilerledikçe öğretmenlerin etik algılamalarında daha hassas olmaları ve meslektaşlarının davranışlarını bu hassasiyete göre değerlendirmelerinin etkili olduğu söylenebilir.

Öğrenim durumuna göre öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrenim durumu İlahiyat (önlisans) olanların meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri İlahiyat (lisans) ve lisansüstü öğrenime sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İnce;⁵³ Manolova⁵⁴ tarafından yapılan araştırmaya göre lisans mezunu öğretmenlerin lisansüstü mezuniyete sahip öğretmenlere göre meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri daha olumludur. Ancak bu anlamlı bir farklılık oluşturamamıştır.

Öğreticilerin görev yaptığı kurs türü değişkenine göre öğretmenlerin meslektaşlarının bu ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri anlamlı bir farklılık göstermektedir. 4-6 yaş grubu öğrencilerinin eğitim gördüğü kurslarda görev yapan öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine ilişkin görüşleri en yüksek düzeyde iken; gündüzlü kız Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin ise en düşük düzeydedir.

Etik/mesleki etik eğitim alma durumuna göre öğretmenlerin meslektaşlarının etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşlerinin ortalamalarında anlamlı sayılabilecek bir fark oluşmamıştır. Ancak etik eğitimi alan öğretmenlerin meslektaşlarının bu ilkelere uymasına ilişkin görüşlerinin daha olumlu bir seviyededir. Şakar, sınıf öğretmenlerinin etik görüşlerini değerlendirdiği araştırmasında, öğretmenlerin mesleki etik ile ilgili bazı kavramları kullandığı ancak net bir bilgiye ve öğretmenlerin mesleki etik ilkelerinin bilgisine sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır.⁵⁵

Yükseköğretim Kurulu, yeni bir düzenlemeyle öğretmen yetiştirme lisans programlarında "Eğitimde Ahlak ve Etik" dersinin öğretmenlik meslek bilgisi dersleri içinde ortak ders olarak yer almasını kararlaştırmıştır.⁵⁶ Kur'an kursu

⁵³ Kınacı İnce, *Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Anadolu ve Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Görüşleri (İzmir İli Örneği)*, 101; 125.

⁵⁴ Manolova, *Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşü*, 102.

⁵⁵ Mehmet Cafer Şakar, *İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Etik Görüşlerinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2010), 118-121.

⁵⁶ Yükseköğretim Kurulu, *Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*, 2018, erişim: 8 Eylül 2018, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/41805112/AA_Sunus_Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf.

öğreticisi olarak görev alacak kişilere kaynaklık eden yükseköğretim programlarında ise böyle bir dersin zorunlu olduğuna dair bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Başkanlığın mesleğe hazırlık ve hizmet içi eğitim programında Başkanlık teşkilatı ve mevzuatı başlığında iki kredi olarak kamu görevlileri etik davranış ilkelerine yönelik bilgilendirme yaptığı görülmektedir.⁵⁷ DİB'in etik eğitimi mevzuat başlığı içerisinde sunması, konunun sadece mevzuat ile ilişkili olduğu düşüncesine yol açabilir. Bu durum, söz konusu eğitimin farkındalık oluşturmaya olumsuz etki edebilir. Nitelimi ölçmenin uygulanması esnasında bazı öğretmenler, aldıkları birtakım eğitimlerin etik eğitim olarak değerlendirip değerlendirilmediğine ilişkin soru sormuşlardır. Bu anlamda öğretmenlerin yarından fazlasının herhangi bir etik/mesleki etik eğitimi almadığı göz önünde bulundurulduğunda etik eğitiminin içeriğinin zenginleştirilerek ayrı bir ders şeklinde verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeyi öğretici görüşlerine göre incelenmiştir. Öğreticilerin mesleki etik ilkelere uyma düzeyinin yönetici ve öğrenci görüşlerine başvurularak incelenmesi araştırmacılara öneri olarak sunulabilir. Bu araştırma öğretici görüşlerinden hareketle yapılmıştır. Yöntemde ve veri toplamada üçgenleme yapılabilir ve bu anlamda konu gözlem vb. yöntemler ile araştırılabilir. Bu araştırma Ankara ilinde yapılmıştır. Öğreticilerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin araştırmalar diğer illerde veya İBBS düzeylerine göre yapılması önerilebilir.

Bu araştırmada öğretmenlerin etik ilkelere uyma düzeyine yönelik görüşleri incelenmiştir. Öğreticiler ile ilgili etik liderlik, etik iklim, etik ikilemlerin çözümü, etik karar verme süreçleri, etik dışı davranış, etik eğitim programının tasarlanması ve geliştirilmesi gibi konularda araştırmalar yapılabilir.

⁵⁷ DİB, *Sözleşmeli Personele Yönelik Mesleğe Hazırlık Eğitim Programı (Kur'an Kursu Öğreticileri)*, (Ankara: 2018), erişim: 15 Temmuz 2017,

[https://egitimhizmetleri.diyadin.gov.tr/Documents/S%C3%B6zleşmeli%20Personele%20Y%C3%B6nelik%20Mesle%C4%9Fe%20Haz%C4%B1rl%C4%B1k%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20\(Kur'an%20Kursu%20%C3%96%C4%9Freticileri\)-2018%20YEN%C4%B0.pdf](https://egitimhizmetleri.diyadin.gov.tr/Documents/S%C3%B6zleşmeli%20Personele%20Y%C3%B6nelik%20Mesle%C4%9Fe%20Haz%C4%B1rl%C4%B1k%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20(Kur'an%20Kursu%20%C3%96%C4%9Freticileri)-2018%20YEN%C4%B0.pdf), 24; DİB, *2016 Faaliyet Raporu*, (Ankara: 2017), erişim: 14 Temmuz 2018, <https://stratejigelistirme.diyadin.gov.tr/Documents/2016%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> 46.

5. KAYNAKÇA

- Acar, Ahmet Cevat. "İş Ahlakı".Çağımızın Ahlak Bunalımları ve Çözüm Arayışları Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı. 351-377.İstanbul: Ensar Neşriyat, 2009.
- Altinkurt, Yahya - Yılmaz, Kürşat. "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar ile İlgili Görüşleri". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 22(2011): 113-128.
- Akyol-Kahveci, Sümeyya. Türk Modernleşmesi ve Din-Devlet İlişkileri Bağlamında Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yetkeleri ve Toplumsal Cinsiyet Algıları. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2014.
- Ankara Müftülüğü, Kur'an Kursları Bilgiler. Erişim: 14 Nisan 2016. https://dibwebfiles1we1.blob.core.windows.net/spfiles/WEBSPDFS/UserFiles/ankara/UserFiles/Files/Ankara_K.Kurslari_9cd8c419-85fa-448d-b61c-e7e88c67b6db.pdf
- Aydın, İnet. Eğitim ve Öğretimde Etik. 2. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2006.
- Aydın, İnet. Yönetmelik, Mesleki ve Örgütsel Etik.4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2010.
- Balcı, Ali. Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler). 11. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2015.
- Brown, JoAnne. The Definition of a Profession: The Authority of Metaphor in The History Of Intelligence Testing 1890-1930. Princeton University Press, 1992.
- Bursal, Murat. SPSS ile Temel Veri Analizleri. Ankara: Anı Yayıncılık, 2017.
- Buyrukçu, Ramazan. Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği). Isparta: Fakülte Kitabevi, 2001.
- Büyüköztürk, Şener – Çakmak, Ebru K. – Akgün, Özcan E. – Karadeniz Şirin – Demirel, Funda. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 20. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Carpenter, D. Stanley. "Professionalism", Student Service: A Handbook for The Profession. Four Edition. John Wiley&Sons, 2003: 573-591.
- Creswell, John W. Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. Trc. Ed. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğiten Kitap, 2013.
- Çekin, Abdulkadir. Kur'an Kursu Öğreticilerinin İş Doyum Düzeyleri (Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması). Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011.
- Çokluk, Ömay - Kayri, Murat. "Kayıp Değerlere Yaklaşık Değer Atama Yöntemlerinin Ölçme Araçlarının Geçerlik ve Güvenirliği Üzerindeki Etkisi". Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 11/1 (2011): 289-309.
- Devlet Memurları Kanunu (657 Sayılı Kanun). 23.07.1965 Tarih ve 12056 Sayılı Resmi Gazete.
- DİB. 2016 Faaliyet Raporu. Ankara: 2017. Erişim: 14 Temmuz 2018. <https://stratejigelistirme.diyinet.gov.tr/Documents/2016%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, 46.

- DİB. Sözleşmeli Personele Yönelik Mesleğe Hazırlık Eğitim Programı (Kur'an Kursu Öğreticileri). Ankara: 2018. Erişim: 15 Temmuz 2017. [https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/S%C3%B6zle%C5%9Fmeli%20Personele%20Y%C3%B6nelik%20Mesle%C4%9Fe%20Haz%C4%B1rl%C4%B1k%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20\(Kur'an%20Kursu%20%C3%96%C4%9Freticileri\)-2018%20YEN%C4%B0.pdf](https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/S%C3%B6zle%C5%9Fmeli%20Personele%20Y%C3%B6nelik%20Mesle%C4%9Fe%20Haz%C4%B1rl%C4%B1k%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20(Kur'an%20Kursu%20%C3%96%C4%9Freticileri)-2018%20YEN%C4%B0.pdf).
- Doğan, Ahmet. Din Görevlilerinin Mesleki Aidiyetleri, Mesleki Tükenmişlik Tutumları ve Hizmet İçi Eğitime Bakışları. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2013.
- Goode, William. Topluluk İçinde Topluluk; Meslekler, Meslekler ve Sosyoloji, Trc. Zafer Cihirlioğlu. Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996.
- Johnson, Burke- Christensen Larry. Eğitim Araştırmaları Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar. Trc. Ed. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğiten Kitap, 2014.
- Kalabalık, Halil. "İdarede Etik Davranışlar ve Bunları Destekleyen Mekanizmalar". Teorik ve Pratik Yönleriyle Ahlak. Ed. Recep Kaymakcan - Mevlüt Uyanık. 515-554. İstanbul:Dem Yayınları, 2007.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 13.04.2005 Tarih ve 25785 Sayılı Resmi Gazete.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. 26. Basım. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014.
- Karasu, Koray. Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları, 2001.
- Kınacı-İnce, Fatma Betül. Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Anadolu ve Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Görüşleri (İzmir İli Örneği).Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, 2014.
- Kligiene, Stanislava N. "Digital Footprints in The Context of Professional Ethics". Vilnius University Informatics in Education 11/1: 65-79.
- Klimsza, Lucjan. Business Ethics: Introduction to The Ethics of Values. 2014. Erişim: 28 Eylül 2016. <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/144703/c898342bbb24ced9e7004e2d20d03267.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Koç, Ahmet, Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2005.
- Korkmaz, Mehmet. Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2009.
- Korkmaz, Mehmet. "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", Din Eğitimi El Kitabı, Ed. Recai Doğan – Remziye Ege. 340-368. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Köklü, Nilgün - Büyüköztürk, Şener - Çokluk-Bökeoğlu, Ömay. Sosyal Bilimler İçin İstatistik. 2. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2007.
- Kuzgun, Yıldız. Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. 3. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.
- Manolova, Oxana. Mesleki Etik İlkelerine İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşü. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011.

- Örenel, Sena. Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2005.
- Özbek, Oğuz. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyleri. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011.
- Özdamar, Kazım. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1. Yenilenmiş 9. Baskı. Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2013.
- Özgen, Canan. "Mühendislik Etiği Eğitimi". Multidisipliner Etik Kongresi Bildiri Kitabı (Niğde, 28-30 Mayıs 2012,). 10-20. Erişim: 1 Nisan 2018 <http://kongre.nigde.edu.tr/mdek/dosyalar/mdekbildirikitabi.pdf>.
- Sakar, Nilgün. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ile Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2015.
- Sakin, Ahmet. Okul Öncesi Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlar Hakkında Görüşleri ile Ahlaki Yargı Düzeyleri ve Öğretmenlik Tutumlarının İncelenmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.
- Selimoğlu, Oğuz. Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Bakış Açısı ile Okul Yöneticisinin Etik İlkelerine Uyma Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008.
- Strahlendorf, Peter. "Professional Ethics". ASSE Professional Development Conference and Exposition. (Las Vegas, 7-10 June 2004).
- Sözleşmeli Personel Pozisyonlarında Çalışanların Memur Kadrolarına Atanması Amacıyla Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (632 Sayılı KHK). 04.06.2011 Tarih ve 27954 (Mükerrer) Sayılı Resmi Gazete.
- Şakar, Mehmet Cafer. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Etik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2010.
- Tabachnick, Barbara G. Ve Fidell, Linda S. Using Multivariate Statistics. Sixth Edition. New Jersey: Pearson Education, 2013.
- Trull, Joe E. - Carter, James E. Ministerial Ethics Moral Formation for Church Leaders. Second Edition. Michian: Baker Academic, 2004.
- Türk Dil Kurumu. "Meslek". Büyük Türkçe Sözlük. Erişim: 10 Aralık 2017. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a9e93fd0b9a94.15800681.
- Uğraş, Sinan. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Etik ve Mesleki Motivasyon Durumlarının Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 2018.
- Usluer, Erdal. Meslek İnceleme Kılavuzu. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.
- Yükseköğretim Kurulu. Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. 2018. Erişim: 8 Eylül 2018. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/41805112/AA_Sunus_Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf.